

Rakowski, Witold / Rakowska, Barbara

Irlandia jako źródło pozyskiwania dochodów i oszczędności Polaków

Rocznik Żyrardowski 7, 111-126

2009

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Witold Rakowski, Barbara Rakowska

Irlandia jako źródło pozyskiwania dochodów i oszczędności Polaków

Wstęp

Poszukując wspólnych cech jakie upodabniają naród polski z irlandzkim można wymienić:

- 1) wiarę katolicką i zachowaną pobożność przez zdecydowaną większość społeczeństwa do czasów współczesnych,
- 2) dążność do uniezależnienia się politycznego i uzyskania niepodległości poprzez organizowanie powstań narodowych,
- 3) opóźniony, w stosunku do sąsiadów, proces uprzemysłowienia i urbanizacji,
- 4) zaradność społeczeństwa w najtrudniejszych sytuacjach ekonomicznych,
- 5) długotrwały odpływ ludności do krajów będących na wyższym poziomie rozwoju.

Jeśli chodzi o ostatnią wymienioną cechę to co najmniej od 15 lat nie dotyczy już Irlandczyków, a co więcej Irlandia, otwierając w 2004 r. swój rynek pracy dla państw nowo przyjętych do Unii Europejskiej stała się atrakcyjnym obszarem napływu ludności z Polski.

Toteż celem artykułu jest przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w IV kwartale 2008 r. wśród Polaków przebywających w Irlandii (Dublin, Cork) i w Londynie, gdzie badania te przeprowadzono w maju 2008 r. W Irlandii badaniem objęto 104 osoby (41 mężczyzn i 63 kobiety), w Londynie 99 osób (39 mężczyzn i 60 kobiet).

Celem badań było uzyskanie opinii o pracy, dochodach, oszczędnościach i o dalszych zamiarach pobytu. Oczywiście objęcie badaniami stosunkowo niewielkiej liczby populacji nie pozwala na uogólnienie wyników i należy je traktować jako pewien sondaż.

W Dublinie badaniem objęto grupę osób rozpoczynających studia (około 50 osób) oraz rodziców, których dzieci uczęszczały do polskiej szkoły w Dublinie. W Londynie badaniami objęto podobne grupy osób. Większość pytań w ankiecie była domknięta. Zadaniem respondenta było podkreślenie odpowiedniej odpowiedzi. Kilka pytań było jednak otwartych. Do-

tyczyły one wysokości uzyskiwanych dochodów, kosztów utrzymania, na jakie cele oszczędza, co się podoba lub nie podoba w Irlandii (w W. Brytanii).

Irlandia po W. Brytanii (szacuje się, że przebywa tam 700 tys. Polaków) i Niemczech (500 tys.) jest trzecim krajem na świecie gdzie czasowo przebywa za pracą najwięcej Polaków (około 200–250 tys.). Dlatego warto poprzez badania sondażowe rozpoznać ich sytuację na tym rynku pracy. Tłem do rozważań będą Polacy przebywający czasowo w Londynie.

Charakterystyka respondentów

Cechą charakterystyczną osób przebywających w Irlandii, jak i w Londynie jest ich młody wiek, bo większość z nich nie przekroczyła 30 lat, a niewielu jest takich, którzy liczą więcej niż 40 lat (tab. 1). Oczywiście może nasuwać się pytanie o ile osoby objęte badaniem ankietowym odzwierciedlają całą subpopulację przebywających za pracą za granicami kraju. Sądzymy, co wynika z obserwacji na lotnisku w Warszawie, a także w Dublinie, że dane te dobrze odzwierciedlają całość subpopulacji.

Tab. 1. Wiek respondentów badanych w % w podziale na płeć

Grupy wieku	Irlandia		Londyn	
	M	K	M	K
do 24 lat	25	37	28	37
25–29	45	23	25	33
30–34	5	17	28	23
35–39	15	18	5	5
40–49	10	3	6	–
50 i więcej lat	–	2	8	2
Razem:	100	100	100	100

Ogólnie biorąc kobiety są znacznie młodsze od mężczyzn. Młody wiek wpływa z kolei na to, że większość osób jest stanu wolnego (tab. 2), przy czym znaczna ich część mieszka wspólnie z partnerem (partnerką). Kobiety częściej są stanu wolnego niż mężczyźni, ale ci z kolei częściej mieszkają z partnerką niż kobiety z partnerem.

Tab. 2. Stan cywilny respondentów

Stan cywilny	Irlandia		Londyn	
	M	K	M	K
1. Kawaler, panna	30	33	43	60
2. W stanie małżeńskim oficjalnym	38	40	30	19
3. Mieszka wspólnie z partnerem (a)	30	25	22	21
4. Jest inaczej	2	2	5	–
Razem:	100	100	100	100

Osoby przebywające w Irlandii, a szczególnie w Londynie, charakteryzują się względnie wysokim poziomem wykształcenia. Co piąty mężczyzna rezydujący w Irlandii i co czwarta kobieta posiada wyższe wykształcenie i to głównie magisterskie. Mało natomiast jest osób o najniższym poziomie wykształcenia (tab. 3), co jest zgodne z ogólnymi prawami migracji. Decyzje o migracji podejmują na ogół ludzie młodzi, ale o względnie wyższym poziomie wykształcenia, bardziej odważni do podejmowania ryzyka.

Tab. 3. Poziom wykształcenia respondentów

Wykształcenie	Irlandia		Londyn	
	M	K	M	K
Wyższe magisterskie	12	22	23	33
Wyższe licencjackie	8	3	14	7
Średnie i zasadnicze zawodowe	77	73	60	60
Podstawowe	3	2	3	–
Razem:	100	100	100	100

Przed przybyciem do Irlandii dla 12% mężczyzn i dla 22% kobiet (łącznie 18%) miejscem ich zamieszkania była wieś, a tylko niewielki odsetek wywodził się z dużych miast. Większość pochodziła z miast małych i średnich, a więc ze środowisk lokalnych.

Powody wyjazdu z Polski

Jeżeli analizujemy migracje ludności, należy je rozpatrywać w aspekcie sił przyciągających i wypychających oraz powstrzymujących i odpychających. Pomimo działania sił powstrzymujących, takich jak rodzina, przyjaciele, środowisko lokalne i sił odpychających, takich jak nieznanne nowe środowisko społeczne, odległość to jednak działanie sił wypychają-

cych takich jak trudności w znalezieniu pracy w ogóle, w tym pracy satysfakcjonującej oraz niskie wynagrodzenie za pracę, a często także złe stosunki w firmie motywują do wyjazdu tam, gdzie jest nadzieja uzyskania nie tylko pracy, ale pracy lepiej płatnej. Do tego dochodzi ciekawość poznania nowego środowiska społecznego, przyrodniczego, a dla pokażnej liczby osób także nauki języka i zdobycia nowych doświadczeń, zawarcia nowych znajomości.

Przed wyjazdem do Irlandii nieco więcej niż połowa osób pracowała zawodowo, przy czym nieco więcej mężczyzn niż kobiet (tab. 4), ale znaczny był też odsetek bezrobotnych (17%) i absolwentów szkół średnich i wyższych (27%). Na pytanie w ankiecie pt. „Jakie czynniki wpłynęły na to, że wyjechał P. z Polski” najczęściej osób wskazywało niskie zarobki (30% badanych) i brak perspektyw rozwoju i znalezienia ciekawszej pracy (28%).

Tab. 4. Sytuacja respondentów na rynku pracy w Polsce przed wyjazdem za granicę

Sytuacja na rynku pracy	Irlandia		Londyn	
	M	K	M	K
Pracował (a)	58	53	67	44
Był bezrobotnym	25	13	8	26
Było inaczej (absolwent)	17	34	25	30
Razem:	100	100	100	100

Na te dwie przyczyny częściej wskazywali mężczyźni niż kobiety. Innymi przyczynami wyjazdu były: ciekawość poznania państw i nowych warunków, nauka języka (15%) oraz wyjazd do kogoś bliskiego (12%). Nie było praktycznie żadnych różnic we wskazywaniu przyczyn wyjazdu z Polski między osobami przebywającymi w Irlandii i w Londynie. Pośrednio główną siłą wypychającą z Polski pracowników jest bezrobocie, ponieważ niskie zarobki są dlatego, że pracodawcy wykorzystują złą sytuację na rynku pracy i oferują poszukującym pracy jak najniższe wynagrodzenie, a do tego dochodzi często złe traktowanie pracowników i ich maksymalne wykorzystanie, w czym „przodują” wielkie hipermarkety. Częściowego wyjaśnienia przyczyn wyjazdu z Polski można doszukiwać się także w sytuacji rodzinnej w Polsce, w jakiej znajdował się respondent przed wyjazdem za granicę. Najczęściej respondenci mieszkali wspólnie z rodzicami lub z rodzicami i rodzeństwem, a rzadko mieszkali samodzielnie (tab. 5). Co czwarty respondent rezydujący w Irlandii mieszkał w Polsce wspólnie ze współmałżonkiem i z dziećmi, przy czym częściej dotyczyło to kobiet. Osoby przebywające w Londynie ze względu na ich młodszy wiek najczęściej mieszkają tylko z rodzicami.

Tab. 5. Sytuacja rodzinna respondentów w Polsce w momencie wyjazdu za granicę (w %)

Wyszczególnienie	Irlandia			Londyn		
	M	K	R	M	K	R
1. Mieszkałem tylko z rodzicami	35	24	28	32	48	41
2. Mieszkałem z rodzicami i rodzeństwem	23	21	21	19	24	24
3. Mieszkałem sam	10	5	7	11	14	12
4. Mieszkałem tylko ze współmałżonkiem	10	3	6	11	5	7
5. Mieszkałem ze współmałżonkiem i z dziećmi	18	29	25	22	3	10
6. Było inaczej	4	18	13	5	6	6
Razem:	100	100	100	100	100	100

Źródła informacji

Migracja szczególnie do obcego państwa i środowiska społecznego a także często i przyrodniczego związana jest z dużym ryzykiem niepowodzenia, dlatego istotne są tu informacje odnośnie możliwości nie tylko samego wyjazdu, ale przede wszystkim udanego znalezienia pracy, bo taki jest niemal wyłączny cel emigracji sezonowej. O możliwościach wyjazdu z kraju za granicę najczęściej respondenci uzyskiwali informację od znajomych i przyjaciół (tab. 6), a także od innych członków rodziny. Dotyczyło to zarówno rezydujących w Irlandii, jak i w Londynie. Dla osób wyjeżdżających do Irlandii pewnym źródłem informacji byli najbliżsi członkowie rodziny, ale co 7 mężczyzna wyjeżdżał bez żadnych konkretnych informacji. Niewielka część wyjeżdżających pozyskała informacje z Internetu.

Tab. 6. Od kogo respondenci uzyskali informacje o możliwościach wyjazdu (w %)

Wyszczególnienie	Irlandia			Londyn		
	M	K	R	M	K	R
1. Od rodzeństwa	3	7	5	–	–	–
2. Od współmałżonka	3	12	8	–	–	–
3. Od innych członków rodziny	18	14	16	18	21	20
4. Od przyjaciół	17	18	18	12	28	21
5. Od narzeczonego	5	7	6	-	2	1
6. Od znajomych	27	33	31	44	23	31
7. Przez Internet	8	7	8	15	8	10
8. Przez media	–	–	–	3	4	3
9. Od nikogo	14	–	5	–	9	6
10. Inne (prasa)	4	2	3	8	5	8
Razem:	100	100	100	100	100	100

Znajomi i przyjaciele byli tymi, którzy prawie połowie respondentów pomogli znaleźć pracę w Irlandii i w Londynie (tab. 7), ale pokaźny odsetek osób znalazł sobie pracę sam. Ponadto nie ma większych różnic w pozyskiwaniu informacji przy wyjazdach do Irlandii i do Londynu (więcej informacji mężczyźni uzyskali od znajomych, do Irlandii – kobiety). Okazuje się, że właśnie znajomi i przyjaciele byli tymi, którzy prawie połowie respondentów pomogli znaleźć pierwszą pracę w omawianych krajach i to w jednakowym stopniu dla kobiet, jak i dla mężczyzn. Za pośrednictwem biura pracy w Polsce pierwszą pracę pozyskiwało część respondentów w Londynie, niewielką rolę odgrywały w tym zakresie biura pracy w Irlandii i w W. Brytanii oraz ogłoszenia w prasie.

Tab. 7. Źródła informacji odnośnie uzyskania pierwszej pracy w Irlandii i Londynie (w %)

Kto (lub w jaki sposób) respondentowi znalazł pierwszą wykonywaną pracę	Irlandia			Londyn		
	M	K	R	M	K	R
1. Wskazali mi znajomi, przyjaciele	48	47	47	50	47	48
2. Znalazłem sam	40	37	39	25	32	29
3. Z ogłoszenia w prasie	–	3	2	3	3	3
4. Za pośrednictwem biura pracy w Polsce	3	–	1	17	12	14
5. Za pośrednictwem biura pracy w Irlandii (W. Brytanii)	3	6	5	–	5	3
6. Było inaczej	6	7	6	5	1	3
Razem:	100	100	100	100	100	100

Czasokres przebywania, cel pobytu i charakter wykonywanej pracy

Osoby, które najwcześniej odważyły się przyjechać do Irlandii motywowane znalezieniem dobrze płatnej pracy, z czasem w miarę ustabilizowania się ich sytuacji na zagranicznym rynku pracy, zaczęły także zachęcać do przyjazdu i być źródłem informacji dla innych osób z najbliższego otoczenia. W przybliżeniu co dziesiąta osoba w Irlandii i co czwarta w Londynie rezyduje tam od momentu otwarcia rynku pracy dla obcokrajowców, czyli od 2004 r. lub 2005 r. Najwięcej jednak osób przebywających w Irlandii (więcej niż co czwarta osoba) mieszka tam od półtora do dwóch lat (tab. 8), ale co piąta nie dłużej niż rok. Dłużej w Irlandii rezydują mężczyźni niż kobiety, czyli raczej do nich następnie przybywały żony lub partnerki.

Tab. 8. Czasokres przebywania respondentów w badanych państwach

Okres przebywania	Irlandia			Londyn		
	M	K	R	M	K	R
1. Do pół roku	8	11	10	3	10	7
2. Od pół do roku	10	13	12	20	22	21
3. Od roku do 1,5	15	18	17	14	9	11
4. Od 1,5 do 2 lat	28	27	27	14	21	18
5. Od 2 do 3 lat	28	19	23	23	16	18
6. Powyżej 3 lat	11	12	11	26	22	25
Razem:	100	100	100	100	100	100

Dla 92% przebywających w Irlandii – zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet – oraz dla 83% w Londynie celem pobytu jest praca. Pozostałe powody pobytu to w Londynie nauka (4%), osoba towarzysząca (3%) i inny cel (10%). Dla respondentów mieszkających w Irlandii nauka stanowi niewielki powód pobytu (1%), większy jako osoba towarzysząca (3%) i cel inny (4%), w tym poszukiwanie pracy.

Większość osób pracujących wykonuje prace fizyczne, a tylko nieco więcej niż co czwarty respondent określił swoją pracę jako umysłową (tab. 9). Niewielka część kobiet opiekuje się dziećmi lub osobami starszymi, a część prowadzi własną działalność (handel, sprzątanie, catering) lub pracuje tylko dorywczo.

Tab. 9. Charakter wykonywanej pracy przez respondentów

Charakter pracy	Irlandia			Londyn		
	M	K	R	M	K	R
1. Biurowy	23	28	26	22	26	25
2. Fizyczny wykwalifikowany	33	21	27	25	6	13
3. Fizyczny	28	12	19	31	15	21
4. Gastronomia	2	22	16	19	19	19
5. Opiekunka	–	7	3	–	15	9
6. Sprzątanie	–	5	2	–	15	9
7. Inne usługi i własna działalność	14	5	7	3	4	4
Razem:	100	100	100	100	100	100

Sprawą interesującą może być próba odpowiedzi czy praca wykonywana w momencie prowadzenia badań ankietowych różniła się od pierwszej otrzymanej pracy po przyjeździe do Irlandii i Londynu. Otóż połowa osób pracujących w Irlandii (46% mężczyzn i 51% kobiet) oraz 43% w Londynie (50% M i 39% K) potwierdziło ten fakt. Istotną sprawą jest udzielenie odpowiedzi czy z wykonywanej pracy respondenci są zadowoleni. Okazuje

się, że zdecydowana większość pracujących tak w Irlandii, jak i w Londynie (nieco mniej) jest zadowolona, przy czym część nawet bardzo (tab. 10).

Tab. 10. Stopień zadowolenia respondentów z wykonywanej pracy

Wyszczególnienie	Irlandia			Londyn		
	M	K	R	M	K	R
1. Bardzo zadowolony	23	22	23	19	12	15
2. Zadowolony	54	49	50	33	50	43
3. Niezadowolony	10	6	8	22	12	16
4. Trudno określić	13	23	19	26	26	26
Razem:	100	100	100	100	100	100

Bardziej zadowolone z pracy są osoby przebywające w Irlandii niż w Londynie, przy czym w tym mieście w większym stopniu kobiety niż mężczyźni, a w Irlandii odwrotnie – bardziej mężczyźni. Również pozytywnie oceniają respondenci stosunki pracy panujące w firmie, w której są zatrudnieni. I tak:

- 1) bardzo pozytywnie ocenia 33% (30 M i 34 K) w Irlandii i 17% w Londynie (11% M i 19% K),
- 2) pozytywnie 50% w Irlandii (45% M i 54% K) i 49% w Londynie (46% M i 53% K),
- 3) dostatecznie ocenia je 13% w Irlandii (18% M i 10% K) i 21% w Londynie (29% M i 17% K),
- 4) negatywnie stosunki pracy w Irlandii ocenia zaledwie 4% badanych (8% M i 2% K) i w Londynie 13% (14% M i 12% K).

Jak wskazują powyższe dane, w Irlandii Polacy lepiej oceniają panujące stosunki pracy niż w Londynie. Nie mniej jednak ocena zarówno samej wykonywanej pracy, jak i ocena stosunków pracy w firmie jest zazwyczaj pozytywna¹. Pomimo względnie wysokiego zadowolenia z wykonywanej pracy i panujących warunków pracy w firmie, połowa przebywających w Irlandii (48% M i 52% K) oraz 59% w Londynie (58% M i 60% K) poszukuje bardziej interesującej pracy od obecnie wykonywanej.

Ocena pobytu w Irlandii i w Londynie

Skoro respondenci są zadowoleni ze swojej pracy i ze stosunków jakie układają się w firmie oraz z pracodawcą, warto się zająć oceną ogólną

¹ Porównaj w tej sprawie zadowolenie z wykonywanej pracy w Polsce i w Japonii: W. Rakowski, Postawy pracowników polskich wobec pracy we wstępnej fazie transformacji ustrojowej, „Biuletyn IGS” nr 1–4, SGH, Warszawa 2000.

pobytu rodaków za granicą. Otóż 73% badanych w Irlandii (70% M i 74% K) i 53% w Londynie jest zadowolonych z pobytu, 3% w Irlandii i 9% w Londynie nie jest zadowolona oraz 24% w Irlandii (28% M i 21% K) i aż 38% w Londynie (41% M i 38% K) nie jest w stanie jednoznacznie określić czy jest zadowolona z pobytu czy nie jest (trudno określić).

Co sobie chwalą respondenci przebywający i pracujący w Irlandii? Przede wszystkim zadowoleni są z zarobków i na ogół z wykonywanej pracy, ponadto zwracają uwagę na to że:

- 1) łatwiejsze jest tu życie niż w Polsce,
- 2) osiągają tu więcej w ciągu roku niż w Polsce przez kilka lat,
- 3) większe są możliwości rozwoju,
- 4) lepsze są stosunki międzyludzkie,
- 5) życie jest łatwiejsze i mniej nerwowe.

Oczywiście prócz pozytywnych ocen pobytu niektórzy zauważają, że jest coraz drożej, a płace nie wzrastają. Ponadto znaczna część osób tęskni za rodziną i bliskimi osobami pozostawionymi w kraju. Interesującym faktem jest, że większe zadowolenie z pobytu wyrażają osoby rezydujące w Irlandii niż w Londynie, co może być związane z względnie wyższym poziomem wykształcenia imigrantów w Londynie (patrz tab. 3) i szerszym postrzeganiem otoczenia oraz panujących stosunków lub też z otoczeniem społecznym. Można domniemywać, że na stopień zadowolenia z pobytu na obczyźnie pewien wpływ wywiera grupa społeczna wywodząca się z podobnego kręgu kulturowego to jest rodzina, przyjaciele, bliscy znajomi. W przypadku osób pracujących w Irlandii przebywa z nimi znaczna liczba członków, zarówno najbliższej, jak i dalszej rodziny (tab. 11), natomiast w Londynie zdecydowana większość respondentów jest osamotniona, bo aż 70% stwierdziło, że nikt z najbliższej rodziny nie mieszka w W. Brytanii pomimo tego, że właśnie ten kraj z dawien dawna, a zwłaszcza w okresie II wojny światowej i w czasach Polski Ludowej, był celem emigracji. Być może znaczny odsetek Polaków przebywających w W. Brytanii i utrzymywane kontakty z nimi powodują, że nie zachodzi potrzeba – zdaniem respondentów – ściągania do W. Brytanii następnych osób z Polski z najbliższego otoczenia. Polacy przebywający w Londynie utrzymują właśnie rzadsze kontakty z innymi Polakami (poza członkami rodziny) zamieszkałymi w W. Brytanii niż czynią to rodacy mieszkający w Irlandii. I tak w Irlandii kontakty częste utrzymuje 73% z innymi Polakami tam przebywającymi (75% M i 71% K), a w Londynie 52% (57% M i 50% K), kontakty rzadkie odpowiednio 26% w Irlandii i 38% w Londynie. Nie utrzymuje żadnych kontaktów w Irlandii zaledwie 1% przebywających, a w Londynie 10%.

Tab. 11. Osoby mieszkające w Irlandii i w Londynie z najbliższego otoczenia respondenta

Wyszczególnienie	Irlandia			Londyn		
	M	K	R	M	K	R
1. Cała rodzina (mąż + żona + dzieci)	8	4	5	} 16	5	11
2. Mąż, żona	16	29	23			
3. Mama, tata	3	2	2	} 6		5
4. Brat	3	5	4			
5. Siostra	5	14	11	} 15	18	16
6. Dalsza rodzina	3	16	11			
7. Narzeczona (y)	8	7	7	} 6	9	8
8. Przyjaciele	3	4	3			
9. Znajomi	18	7	12	–	4	2
10. Nikt, mieszkam sam	33	12	22	3	4	3
Razem:	100	100	100	54	58	55

a) łącznie z mężem, żoną, rodziną

Zamierzenia

Sprawą istotną jest poznanie dalszych zamierzeń respondentów odnośnie pobytu w Irlandii. Na stałe pragnie pozostać 13% badanych, przy czym więcej kobiet niż mężczyzn (10% M i 15% K), ponieważ częściej kobiety wychodzą za mąż za Irlandczyków niż Polacy biorą za żony Irlandki. Również z ogółu respondentów objętych badaniem w Londynie, w W. Brytanii zamierza pozostać na stałe 13% i także więcej kobiet (16% ogółu) niż mężczyzn (8%). Pozostać jeszcze rok lub kilka lat i wrócić do Polski pragnie 70% badanych w Irlandii (75% M i 67% K) i 76% w Londynie. Inne plany (wyjechać do innego kraju lub nie wie jeszcze, jaką decyzję podejmie) ma 17% rezydujących w Irlandii (15% M i 18% K) i 11% w Londynie. Gdyby badanie przeprowadzono obecnie, to jest w kwietniu, wynik byłby nieco inny. Niemniej jednak wzmocnienie euro wobec złotówki oraz system pomocy społecznej dla osób bezrobotnych, który jest bardziej korzystny niż w Polsce, czyni pobyt w Irlandii, jak i w W. Brytanii nadal opłacalnym, nawet jeżeli osoby te pracują w niepełnym wymiarze czasu.

Dochody, koszty utrzymania i oszczędności

Możliwość uzyskania pracy, ale głównie wysokość otrzymywanych dochodów jest głównym czynnikiem uzasadniającym dalszy pobyt za granicą. Pytanie o wysokość dochodów netto, które są wypłacane pracownikom

każdego tygodnia jest kwestią wrażliwą. Niemniej jednak na to pytanie zawarte w ankiecie odpowiedzieli wszyscy, którzy takie dochody otrzymywali. Z przeprowadzonych badań w 2007 r. wynika, że miesięczne netto dochody respondentów, jak i ich członków rodziny kształtowały się w granicach od 1000 do 4000 euro, a miesięczne koszty utrzymania (respondenta lub respondenta i jego rodziny) wynosiły od 350 do 2000 euro (tab. 12). Informacja o dochodach i kosztach utrzymania (mieszkanie, żywność, komunikacja, usługi) pozwala na wyliczenie oszczędności. Najwięcej respondentów i ich członków rodzin otrzymywało dochody w wysokości 1501–2000 euro miesięcznie. Biorąc pod uwagę liczbę osób otrzymujących dochody i mnożąc je przez wysokość dochodów² suma tych dochodów wyniesie (łącznie dochody respondentów i ich rodzin, jeżeli przebywają w Irlandii i pracują) miesięcznie 89 000 euro, a koszty utrzymania 42 000 euro. Pozostaje do dyspozycji suma oszczędności 47 000 euro, co daje na jedną osobę pracującą 854,5 euro miesięcznie, przy przeciętnym wynagrodzeniu respondenta wynoszącym 1651 euro i członka rodziny 1625 euro. Dane te wskazują,

Tab. 12. Dochody respondentów i ich członków rodzin przebywających w Irlandii objętych badaniem ankietowym w 2007 r.

Wysokość dochodów netto miesięcznie w euro	Liczba respondentów o odpowiednich dochodach			Dochody		
	M	K	R	M	K	R
do 1000	–	2	2	–	2000	2000
1001–1250	1	2	3	1200	2400	3600
1251–1500	3	5	8	4200	7000	11 200
1501–2000	7	11	18	11 900	18 700	30 600
2001–2500	2	1	3	4600	2300	6900
2501–3000	–	–	–	–	–	–
3001–4000	1	–	1	3500	–	3500
razem:	14	21	35	25 400	32 400	57 800
członków rodziny						
do 1000	2	2	4	2000	2000	4000
1001–1250	1	–	1	1200	–	1200
1251–1500	2	2	4	2800	2800	5600
1501–2000	4	4	8	6800	6800	13 600
2001–2500	–	2	2	4600	–	4600
2501–3000	–	–	–	–	–	–
3001–4000	–	1	1	–	3500	3500
razem:	9	11	20	17 400	15 100	32 500

² Brano pod uwagę środkowy przedział dochodów i kosztów utrzymania.

że członkowie rodziny zarabiają prawie tyle samo co respondenci. Przeciętny miesięczny dochód netto mężczyzny (respondenta) wynosił 1814 euro, kobiety 1543 euro, zaś członków rodziny odpowiednio: 1933 (mężczyzna) i 1373 (kobieta) euro. Zatem i w Irlandii kobiety zarabiają mniej niż mężczyźni. Przekaz z dochodów netto oszczędności przekraczają 50%. Przy takim kształtowaniu się relacji kosztów do oszczędności, opłaca się pracować w Irlandii z myślą o inwestowaniu w przyszłości. Jeśli pracują dwie osoby, oszczędności roczne mogą przekroczyć 21 000 euro, co w warunkach polskich przy średnim kształtowaniu się płac jest niemożliwe.

Ze względu na to, że badaniami w 2007 r. objęto niewielką liczbę osób, należy powyższe wyliczenia zweryfikować danymi pochodzącymi z Irlandii z 2008 r.

Tab. 13. Dochody miesięczne netto respondentów i ich członków rodzin przebywających w Irlandii objętych badaniem ankietowym w 2008 r.

Wysokość dochodów	Liczba respondentów o odpowiednich dochodach			Dochody		
	M	K	R	M	K	R
do 1000	3	5	8	3000	5000	8000
1001–1250	–	4	4	–	4800	4800
1251–1500	3	16	19	4200	22 400	26 600
1501–2000	16	26	42	27 200	44 200	71 400
2001–2500	8	2	10	18 400	4600	23 000
2501–3000	6	1	7	16 200	2700	18 900
3001–4000	1	1	2	3500	3500	7000
4001 i więcej	2	1	3	10 000	5000	15 000
razem:	39	56	95	82 500	92 200	174 700
członków rodziny						
do 1000	2	2	4	2000	2000	4000
1001–1250	–	1	1	–	1200	1200
1251–1500	3	3	6	4200	4200	8400
1501–2000	11	6	17	18 700	10 200	28 900
2001–2500	7	4	11	16 100	9200	25 300
2501–3000	2	1	3	5400	2700	8100
3001–4000	9	1	10	31 500	3500	35 000
4001 i więcej	3	2	5	15 000	10 000	25 000
razem:	37	20	57	92 900	43 000	1 35 900

Dochody 95 respondentów (tab. 13) wyniosły 174.700 euro
zaś dochody ich 57 członków rodzin 135.900 euro
razem dochody 310.600 euro
a koszty utrzymania (w zaokrągleniu) 110.000 euro
czyli oszczędności wyniosły (w zaokrągleniu) 200.000 euro
a więc były niemal dwukrotnie wyższe od kosztów utrzymania.

Udział oszczędności w dochodach netto wynosił 64,6%. Przeciętny dochód netto na respondenta wynosił 1839 euro, w tym mężczyzn 2115, kobiet 1646 euro oraz członków rodziny respondenta 2384 euro, w tym osób towarzyszących mężczyznom (czyli głównie kobiety) oraz towarzyszących kobietom (czyli głównie mężczyźni): kobiet 2150 euro, mężczyzn 2511 euro. Dane te wskazują, że zarówno wśród respondentów, jak i członków rodziny wyższe dochody osiągnęli mężczyźni. Ponadto konfrontacja tych danych z wyliczeniami, które dotyczyły badań przeprowadzonych w 2007 r. wskazuje na wzrost przeciętnych dochodów w 2008 r. przypadających na 1 respondenta o 11,4% i na członka rodziny aż o 46,7%. Przeciętna wartość oszczędności na 1 osobę pracującą wynosiła miesięcznie 1320 euro, a więc była wyższa o 54% w porównaniu z badaniami z 2007 r.

Tak wysoki wzrost dochodów i oszczędności Polaków przebywających w Irlandii w ciągu roku trudno jest wytłumaczyć. Można posądzać respondentów o zawyżanie dochodów i zaniżanie kosztów utrzymania, ale wydaje się, że nie mieli w tym żadnego interesu. Co więcej, na ogół sądzi się, że ludność w tego typu badaniach raczej zaniża dochody. Jeżeli przyjmujemy, że dane podawane przez respondentów są wiarygodne, to wzrost dochodów można wyjaśnić panującą wówczas koniunkturą gospodarczą Irlandii i wraz z upływem czasu, docenianiem umiejętności zawodowych Polaków, a co za tym idzie podwyższaniem im dochodów przy jednoczesnym ustabilizowaniu cen na podstawowe artykuły i usługi. Dodatkowo można by było wyjaśnić wzrost dochodów poprzez skojarzenie czasokresu pobytu osób w Irlandii z wysokością wynagrodzenia. Można sądzić, że osoby dłużej przebywające otrzymują wyższe wynagrodzenie, ponieważ mają lepsze rozeznanie rynku pracy. Ponadto część osób poza głównym miejscem pracy podejmuje prace dodatkowe, np. w soboty i niedziele. Wracając do oszczędności należy podkreślić, iż 84% respondentów w Irlandii i 81% w Londynie stwierdziło, że posiada oszczędności i przeszło połowa przekazuje część pieniędzy do Polski (tab. 14) co miesiąc lub od czasu do czasu i czynią to częściej w Irlandii kobiety, a w Londynie mężczyźni.

O tym, że wzrosły dochody respondentów w 2008 r. w porównaniu z 2007 r. świadczyć może fakt, że w 2008 r. więcej respondentów, niż czyniło to wcześniej, przekazywało pieniądze do Polski co miesiąc, ale również wzrósł odsetek tych, co uważają, że na przekazywanie pieniędzy ich nie stać. Skoro tak duży odsetek respondentów ma oszczędności, nasuwa się pytanie na jakie cele oszczędzają. Otóż więcej niż połowa osób oszczędzała na dom lub mieszkanie (tab. 15). Pozostałe cele są bardzo zróżnicowane, w tym w grę wchodzi kupno ziemi, założenie własnej działalności gospodarczej, jak też nauka (częściej kobiety), podróże. Zatem zdecydowaną

Tab. 14. Odsetek respondentów przekazujących pieniądze do Polski

Czy przekazuje	Irlandia						Londyn		
	2007			2008			M	K	R
	M	K	R	M	K	R			
Tak, co miesiąc	–	4	2	10	18	15	35	21	27
Tak, od czasu do czasu	67	42	53	38	50	45	19	27	24
Nie przekazuje	33	50	43	43	31	35	43	52	47
Nie przekazuje, bo go na to nie stać	–	4	2	9	1	5	3	–	2
Razem:	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tab. 15. Cele oszczędzania pieniędzy

Wyszczególnienie	Irlandia						Londyn		
	2007			2008			M	K	R
	M	K	R	M	K	R			
Mieszkanie	21	36	29	28	31	30	37	35	36
Dom	32	23	27	28	33	32	23	24	24
Ziemia (nieruchomość)	5	5	5	8	4	5	3	2	3
Nauka	–	14	7	8	4	5	3	9	6
Wesele	–	5	2	–	4	2	–	–	–
Samochód	5	5	5	3	2	2	10	4	6
Własny biznes	5	5	5	4	4	4	3	–	1
Podróże	5	–	2	6	5	5	7	2	4
Przyszłość	5	–	2	8	5	7	3	7	5
Inne	22	7	16	7	8	8	13	17	15
Razem:	100	100	100	100	100	100	100	100	100

większość oszczędności respondenci pragną przeznaczyć na cele inwestycyjne w Polsce, ponieważ zdecydowana ich większość – jak już wcześniej nadmieniano – chce wrócić do Polski. Jeżeli przyjmiemy, że w Irlandii pracuje 150 000 Polaków i ich miesięczny dochód netto wynosi 1800 euro, to miesięcznie daje to 270 mln E, a rocznie 3,2 mld E. Zakładając, że oszczędności wynoszą 50% tej sumy, to dają one 1,6 mld E, z tego połowa przekazywana jest do Polski, czyli 800 mln E, co w przeliczeniu na polską walutę daje w przybliżeniu 3,4 mld zł. Za te pieniądze można utrzymać rocznie 160–200 tys. osób lub nabyć około 12 000 mieszkań o średniej powierzchni 50–55 m². Jeśli dodamy, że połowa oszczędności pozostaje do dyspozycji rezydentów, ale znajduje się w obrocie, to wywołuje to odpowiedni popyt na akcje lub inne dobra. Należy sądzić, iż większość tych oszczędności nie przekazywanych na razie do kraju zostanie jednak w przyszłości zainwestowana. Można jeszcze dodać, iż poprzez przekazy-

wanie pieniędzy z Irlandii do Polski następuje poprawa bilansu płatniczego kraju, a przepływ ludności między krajami wywołuje dodatkowy popyt na usługi lotnicze, transportowe (np. taxi), parkingowe, gastronomiczne i przyczynia się do większego zatrudnienia i generowania dodatkowych dochodów.

Co się podoba i nie podoba Polakom w kraju rezydowania

Na zakończenie rozważań o sytuacji Polaków na rynku pracy za granicą warto jeszcze prześledzić co im się tam podoba i nie podoba. Jedne czynniki mogą wpływać na chęć pozostania (czynniki przyciągające), inne na chęć wyjazdu (siły wypychające). Najbardziej podobają się w Irlandii, jak i w W. Brytanii stosunki międzyludzkie, wysokość zarobków, warunki życia, praca oraz w Irlandii podoba się przyroda (tab. 16). Nie ma w tym zakresie większych różnic między mężczyznami a kobietami, a jeżeli występują, to są one przypadkowe. Należy zauważyć, że w W. Brytanii wielu respondentom podoba się wszystko (głównie kobietom), a innym nic się nie podoba (przede wszystkim mężczyznom). Warunki życia i stosunki międzyludzkie w W. Brytanii bardziej podobają się kobietom, a wysokie zarobki i praca bardziej mężczyznom. W Irlandii respondentom nie podoba się głównie pogoda (41% respondentów wskazało na ten czynnik). Pozostałe mankamenty życia były różnie postrzegane w zależności od miejsca zamieszkania, pracy. I tak na bród i bałagan wskazało 9% respondentów, na dzieci i sposób ich wychowania 4%, na komunikację (korki) 5%, na służbę zdrowia 4%, na kulturę i mentalność Irlandczyków 4%, pijaństwo, narkotyki 2%, na jedzenie narzekają 4%.

Tab. 16. Co się respondentom podoba

Wyszczególnienie	Irlandia			Londyn		
	M	K	R	M	K	R
1. Wysokie zarobki	22	17	19	23	13	17
2. Warunki życia	11	14	13	10	19	16
3. Praca	14	8	10	13	6	9
4. Stosunki międzyludzkie	22	17	19	10	19	16
5. Swoboda, spokój	–	7	4	3	–	1
6. Możliwość rozwoju	3	5	4	–	6	4
7. Przyroda	16	19	18	3	2	3
8. Inne	12	10	11	11	16	12
9. Wszystko	–	1	1	10	15	13
10. Nic	–	2	1	17	4	9
Razem:	100	100	100	100	100	100

Zakończenie

Okazuje się, że życie na obczyźnie, gdy jest duże prawdopodobieństwo powrotu do Ojczyzny, nie jest uciążliwe, zwłaszcza gdy ma się zapewnioną pracę i wyższe wynagrodzenie niż w kraju ojczystym i są duże możliwości zaoszczędzenia z nadzieją na zainwestowanie i zapewnienie sobie i rodzinie lepszej przyszłości. Duża liczba Polaków pracujących w Irlandii, w W. Brytanii czyni też opłacalnym rozwój taniej komunikacji lotniczej, która umożliwia utrzymanie więzi rodzinnych poprzez wzajemne odwiedzanie się i wspomaganie w kraju ojczystym rezydentów, wizytowanie na obczyźnie swoich bliskich przez członków rodziny, przyjaciół, znajomych. Skoro nieudolna władza w kraju nie jest w stanie zapewnić w ogóle pracy, w tym godziwie opłacanej, znaczna część Polaków z pełną determinacją postanowiła szukać na własną rękę pracy za granicą, z wykonywania której jest zadowolona. Co więcej, poprzez podjęcie tej pracy za granicą pokaźna część osób zdobywa nowe doświadczenie, które może po powrocie do kraju wykorzystać. Kontakty Polaków z ludnością rodzimą pozwalają na rozwój stosunków gospodarczych i pojawienie się firm polskich w Irlandii, W. Brytanii, które umożliwiają eksport polskich towarów. Z kolei w Polsce pojawiły się firmy irlandzkie i Irlandczycy, którzy są właścicielami nieruchomości (ziemi, budynków, mieszkań). Co więcej, wzrosło zainteresowanie Polaków historią, kulturą, gospodarką irlandzką i odwrotnie wzrosło zaciekawienie Irlandczyków Polską, czego wyrazem są organizowane wycieczki do Polski. Zatem szybki rozwój gospodarczy Irlandii po 1990 r.³ spowodował głębsze zainteresowanie tym krajem, a wielu Polakom zapewnił pracę i dochody. Problem w tym na jak długo?

Problemem otwartym pozostają koszty społeczne, jakie ponoszą rodziny (i państwo jako całość, w przypadku kiedy jedna z osób emigruje, zwłaszcza jeżeli jest to małżeństwo z małoletnimi dziećmi). Nie ulega wątpliwości, że są korzyści ekonomiczne z migracji dla państwa i rodziny, ale należałoby także policzyć koszty związane z rozłąką rodzin i z częściowym ich rozpadem.

³ Por. J. P. Rosa, Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych i środków finansowych Wspólnot Europejskich na rozwój Irlandii po 1 stycznia 1973 roku, WSRL, Warszawa – Żyrardów 2004, oraz J. P. Rosa, Poprawa konkurencyjności gospodarki Irlandii jako najważniejsze wyzwanie dla rządu, „Rocznik Żyrardowski”, tom IV, WSRL, Żyrardów 2006.